

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Prince of Songkla University) เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของภาคใต้มีเจตจำนงตั้งแต่เริ่มดำเนินการในการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาและเป็นฐานทางวิชาการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ (กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542 : 1) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีลักษณะพิเศษซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีเจตนารมณ์มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งที่จะให้เป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต มีการกระจายคณะวิชาไปตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ โดยมุ่งที่จะให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการระดับสูง เพื่อตอบสนองการพัฒนาภาคใต้ และเพื่อให้เป็นสถาบันที่สามารถรับใช้ชุมชนได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547 : 8,11) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการผลิตบัณฑิตในช่วงปี พ.ศ. 2546-2549 ดังนี้คือ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถทางวิชาการ รู้จักการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม ทักษะชีวิต สำนึกสาธารณะ และสมรรถนะสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และในมาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2542 : 24-25)

หลักสูตรซึ่งเป็นแม่บทของการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและจะต้องมีการประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทาง

เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ตลอดจนจนความเป็นโลกาภิวัตน์ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรทุกๆ 5 ปี แต่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังไม่เคยทำการวิจัยประเมินหลักสูตรมาก่อน

การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า หลักสูตรต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบมีตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการผลิตบัณฑิต การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณากำหนดคุณค่าหรือระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุมาตรฐานสำหรับวัดความสำเร็จ การพิจารณาและอธิบายถึงระดับความสำเร็จและการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นการดูประสิทธิผลและศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานด้วย

ดังนั้น การวิจัยประเมินหลักสูตรในครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรทั้งระบบ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารหลักสูตรในด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยประเมินหลักสูตร

การวิจัยประเมินหลักสูตรครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรในสาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ ระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยดังนี้

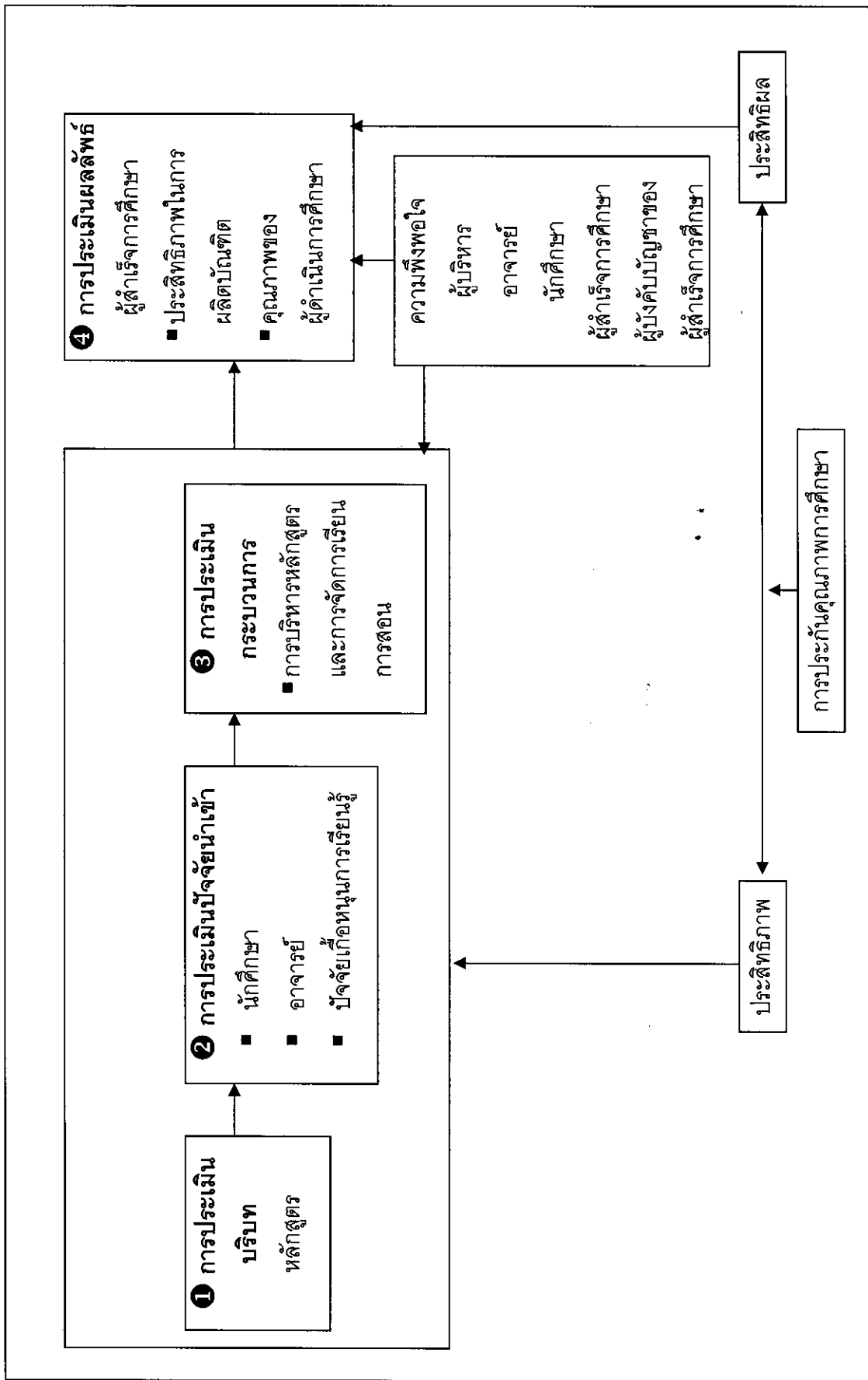
1. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตร
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร
3. เพื่อประเมินกระบวนการการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร
4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัยประเมินหลักสูตร

1. การวิจัยประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินปัจจัยกระบวนการของหลักสูตร และการประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร
2. ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร ผู้บริหารภาควิชา อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินผลหลักสูตร

ในการวิจัยประเมินหลักสูตรครั้งนี้มีการออกแบบแนวคิดที่แสดงในรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดกรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตร

การวิจัยประเมินหลักสูตรในครั้งนี้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการวิจัย ทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร และเป็นการประเมินอย่างมีส่วนร่วมสาม ประสาน คือ คณะกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัย คณะ และคณะผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตรได้แสดงในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การประเมินบริบท ได้แก่

หลักสูตร ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน/วิสัยทัศน์ของ มหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานของคณะ ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสูตรความต้องการของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของ ท้องถิ่นภาคใต้ ความก้าวหน้าทันสมัยของหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเมื่อเทียบกับ หลักสูตรชั้นนำทั้งในและนอกประเทศ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่อง วัตถุประสงค์เป็นที่เข้าใจชัดเจน สอดคล้องกับภารกิจของคณะ ตอบสนองต่อนักศึกษาและ สังคม การจัดหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีดุลยภาพระหว่างเนื้อหาความรู้ทั่วไปกับ เนื้อหาความรู้เฉพาะทาง ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาสาระของ หลักสูตรและรายวิชา การประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร และสารสนเทศเกี่ยวกับ หลักสูตร ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร มีคู่มือหลักสูตรและการลงทะเบียน มีหลักเกณฑ์ และวิธีการเทียบโอนรายวิชาในหลักสูตร และมีแผนการศึกษาเป็นรายภาคการศึกษา/ปี การศึกษา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.1 **นักศึกษา** ได้แก่ จำนวนผู้สมัคร : จำนวนประกาศรับ จำนวนนักศึกษาที่ ขึ้นทะเบียน : จำนวนประกาศรับ ค่าเฉลี่ยของ GPAX ชั้นม.ปลายของนักศึกษาระดับปริญญา ตริทั้งรุ่นที่ได้เข้าศึกษา

2.2 **อาจารย์** ได้แก่ ค่าเฉลี่ยคุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ (ตาม มาตรฐานวิชาชีพ) ปริญญาเอก และ board : ป.บัณฑิตชั้นสูง : ปริญญาโท : ปริญญาตรี ค่าเฉลี่ยคุณวุฒิทางวิชาการของอาจารย์ ศาสตราจารย์ : รองศาสตราจารย์ : ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ : อาจารย์ จำนวนนักศึกษา : อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ค่าเฉลี่ย หน่วยภาระงานสอนของอาจารย์ต่อปีการศึกษา ค่าเฉลี่ยจำนวนผลงานวิชาการ : อาจารย์ใน เวลา 3 ปี (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์/การนำเสนอผลงานวิชาการในที่ประชุมวิชาการ /ผลงาน

ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ หนังสือตำราที่แต่งหรือปรับปรุง) ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งของอาจารย์ในหลักสูตรที่ได้รับเชิญไปปฏิบัติงานการเรียนการสอน ร่วมวิจัย เป็นวิทยากร หรือเป็นที่ปรึกษาในสถาบันในและหรือต่างประเทศในระยะ 3 ปี คุณลักษณะของอาจารย์

2.3 ปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนรู้ ได้แก่ ความพึงพอใจในบริการห้องสมุด และสื่อการศึกษา สัดส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์ : อาจารย์ ความสะดวกในการใช้ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ความเหมาะสมของอาคารสถานที่และห้องเรียน

3. การประเมินกระบวนการ ได้แก่ การประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ใน 4 ด้าน คือ

3.1 กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา ได้แก่ ระบบการคัดเลือกนักศึกษา เป็นระบบที่มีเกณฑ์ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เลือกปฏิบัติ

3.2 การสรรหา ประเมินและพัฒนาอาจารย์ ได้แก่

3.2.1 การมีระบบการสรรหาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.2 การมีระบบการประเมินอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.3 การมีระบบการพัฒนาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.4 ร้อยละของอาจารย์ที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามมาตรฐานวิชาชีพ

3.3 การบริหารหลักสูตร ได้แก่

3.3.1 ประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตร ได้แก่ มีการกำหนด วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการบริหารงาน มีแผนการบริหารหลักสูตรทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานตามแผนงานอย่างชัดเจน มีกลไกการตรวจสอบการบริหารงานตามแผน มีการวิเคราะห์และปรับปรุงหลักสูตรโดยอาศัยผลการประเมินโดยนักศึกษา ผู้ใช้งานบัณฑิต หรือ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

3.3.2 ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรด้านงบประมาณในการบริหาร
หลักสูตร

3.3.3 คุณภาพของการบริหารหลักสูตรโดยพิจารณาจากความพึงพอใจ
ของนักศึกษา และอาจารย์

3.3.4 มีระบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้สำเร็จการศึกษา
กับสถาบันและกลุ่มวิชาชีพ องค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.4 การจัดการเรียนการสอน ได้แก่

3.4.1 คุณภาพการสอน (RBL, PBL, บรรยาย, อภิปราย ฯลฯ)

3.4.2 มาตรฐานของการประเมินผลการเรียน ได้แก่ มีการแจกประมวล
การสอน มีเกณฑ์การให้คะแนนชัดเจนและรับรู้ร่วมกัน มีกลไกการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ
และมีการทำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน

3.4.3 คุณภาพของการให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษาในทัศนะ
ของนักศึกษา

4. การประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร ได้แก่

4.1 ผู้สำเร็จการศึกษา

4.1.1 ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต : ประสิทธิภาพภายใน ได้แก่
จำนวนปีที่ใช้ในการสำเร็จการศึกษา ร้อยละของนักศึกษาที่พ้นสภาพ เนื่องจาก GPAX ไม่ถึง
2.00 ในระดับปริญญาตรี ค่าเฉลี่ย GPAX ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา

4.1.2 ประสิทธิภาพของการผลิตบัณฑิต : ประสิทธิภาพภายนอก ได้แก่
การได้งานทำ การได้งานทำตรงสาขา ความพึงพอใจของผู้ผู้บังคับบัญชา ความพึงพอใจใน
งานของผู้สำเร็จการศึกษา

4.2 การสร้างสรรค์องค์ความรู้และความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้แก่

4.2.1 อาจารย์ในหลักสูตรมีบทความวิจัยได้รับตีพิมพ์ในวารสาร
ระดับชาติ/นานาชาติ โดยเฉลี่ย 1 ปี

4.2.2 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรมีผลงานวิชาการซึ่งผลกระทบมี
ลักษณะเช่นนี้ การเสนอความคิด การปฏิบัติใหม่ มีความรู้ลึกทางวิชาการและหรือได้รับ
การอ้างอิงอยู่เสมอ นำไปสู่การปฏิบัติ พัฒนาการทำงานของหน่วยงานองค์กรชุมชน นำไปสู่

การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน นำไปสู่การวิจัย งานวิจัยสร้างสรรค์ใหม่ ๆ เป็นที่ยอมรับ ได้รับรางวัล สร้างชื่อเสียงให้สถาบัน

4.2.3 การจัดประชุมวิชาการที่คณะหรือหลักสูตรเป็นผู้จัด ในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

4.2.4 มูลค่าทุนวิจัยภายในและภายนอกต่ออาจารย์

4.2.5 รางวัลหรือเกียรติคุณทางวิชาการที่อาจารย์ได้รับ

4.2.6 รางวัลหรือเกียรติคุณทางวิชาการที่นักศึกษาปัจจุบัน นักศึกษาเก่าได้

4.3 การบริการวิชาการเพื่อการพัฒนา ได้แก่

4.3.1 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรที่ให้การฝึกอบรมและบริการ วิชาการแก่หน่วยงานภายนอก (1 ปี)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินผลลัพธ์ ของหลักสูตร

2. เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรต่อไป

3. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น